

Türk Coğrafya Dergisi'ndeki yayınlar hakkında (1943-2014)

About the publications of Turkish Geographical Review in between 1943 and 2013

Hasan ÖZDEMİR^a

a) İstanbul Üniversitesi, Edebiyat
Fakültesi, Coğrafya Bölümü.

Kabul /Accepted: 22.12.2014

Sorumlu yazar/Corresponding author
(H. ÖZDEMİR) ozdemirh@istanbul.edu.tr

GİRİŞ

Bilimsel dergiler, çıkarılma amaçlarına bağlı olarak değişik konularda gerek ulusal gerekse uluslararası bilimsel araştırmaların ve yeni buluşların yayınlandığı periyodik olarak çıkartılan dergilerdir. Türk Coğrafya Dergisi, 1943 yılında Türk Coğrafya Kurumu'nun kurulmasında kısa bir süre sonra Kurum'a bağlı olarak yayın hayatına başlamış ve böylece Türk Coğrafyacılarının bilimsel çalışmalarını ulusal ve uluslararası bilim dünyasına duyurulması hedeflenmiştir. Bu nedenle ülkemizde Coğrafya bilimi için bilimsel çalışmaların yayımlandığı ilk bilimsel dergi olma özelliğine sahiptir. Aynı zamanda dergi bir üniversite bünyesinde olmayıp, Türkiye Coğrafyacılarının bir çatı altında toplandığı Türk Coğrafya Kurumu'nun bilimsel bir yayın organıdır. Ülkemizde coğrafya konulu olarak çıkartılan birçok dergi olması yanında bunlardan başlıcaları yayın hayatına başlama sıralarına bağlı olarak;

- 1943 yılında Türk Coğrafya Dergisi (Türk Coğrafya Kurumu yayını),
- 1951 yılında İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi,
- 1966 yılında Ankara Üniversitesi Coğrafya Araştırmaları Dergisi,
- 1969 yılında Jeomorfoloji Dergisi (Türkiye Jeomorfoloğlar Derneği yayını),
- 1983 yılında Ege Coğrafya Dergisi (Ege Üniversitesi Coğrafya Bölümü yayını),
- 1984 yılında İ.Ü. Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü Dergisi,
- 1985 İstanbul Üniversitesi Coğrafya Bölümü Dergisi,
- 1995 yılında Doğu Coğrafya Dergisi (Atatürk Üniversitesi Coğrafya Bölümü yayını),
- 1996 yılında Marmara Coğrafya Dergisi (Marmara Üniversitesi, Coğrafya Bölümü yayını),
- 2003 yılında Coğrafi Bilimler Dergisi (Ankara Üniversitesi Coğrafya Bölümü yayını),

- 2010 yılında Uluslararası Online Coğrafya Eğitimi Dergisi,
- 2013 yılında Beşeri Coğrafya Dergisi (Coğrafyacılar Derneği yayını) şeklindedir.

Türk Coğrafya Dergisi'nde yayın hayatına başladığı 1943 yılından 2013 yılının sonuna kadar toplamda 63 sayı ve 573 bilimsel çalışma ve not yayımlanmıştır. Dergi yayına başladığı 72 yıllık süreçte maalesef her yıl yayımlanması mümkün olmamıştır. 1943-1974 yılları arasında (31 yıl) bazen sürekli bazen aralıklarla ancak 26 sayı yayımlanabilmiştir. 1975-1991 yılları arasında (18 yıl) değişik nedenlerden dolayı derginin yayımlanması mümkün olmamıştır. 1992 yılında 27. sayı ile tekrar yayın hayatına dönen Türk Coğrafya Dergisi'nde 2001 yılına kadar her yıl bir sayı çıkartılmıştır. 1999 yılında hakemli dergi statüsü kazandırılan dergimiz 2001 yılından itibaren yılda iki kez Haziran ve Aralık dönemlerinde yayımlanmaya başlamıştır. Türk Coğrafya Kurumu günün koşullarına uyum ve erişilebilirliği artırma adına Türk Coğrafya Dergisi'nin 2009 yılından itibaren ise elektronik dergi olarak yayımlanmasına karar vermiştir. Dergimiz 2013 yılında TÜBİTAK ULAKBİM veri tabanına dâhil edilmiştir.

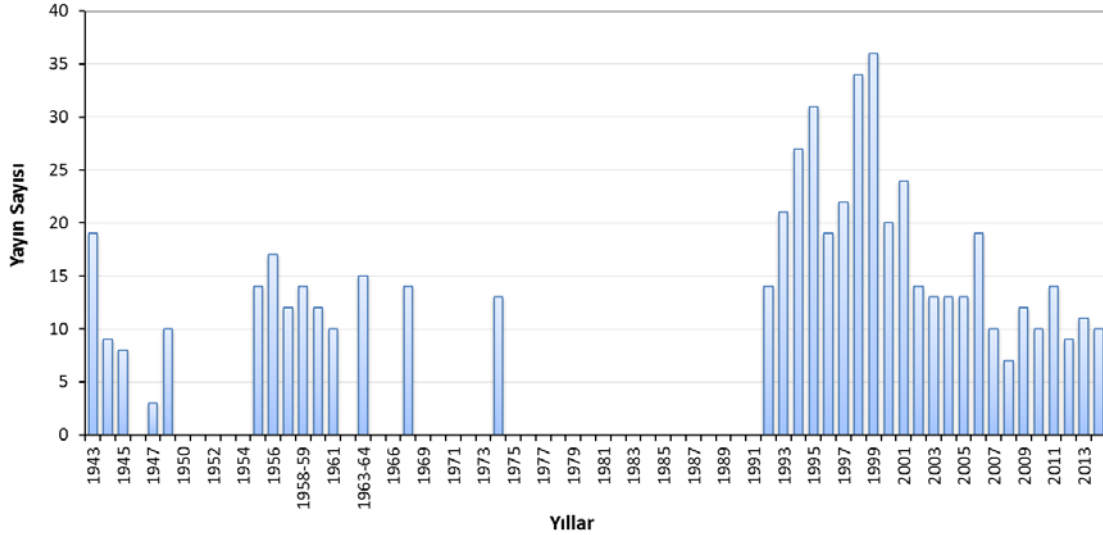
Geçen 72 yıllık süreçte yayımlanan 63 sayıdaki 573 makalenin yıllara göre sayıları, konu, çalışılan alan, yazar ve kurum istatistiklerinin çıkartılması, bu süreç içinde en azından Türk Coğrafya Dergisi özelinde yapılan çalışmalar ve coğrafyada geline nokta hakkında bizlere fikir verecektir. Bu nedenle bu çalışmada dergideki yayınların (makale ve notların) istatistiksel olarak değerlendirilmesi yapılmıştır.

YAYIN SAYILARININ YILLARA GÖRE DAĞILIŞI

1943 yılından 2014 yılının sonuna kadar geçen 72 yıllık sürede dergimizde toplamda 573 makale ve not yayımlanmıştır. Bu 573 yayın, 72 yıl içerisinde sadece 37 yılda çıkarılan sayılarda yayımlanan makalelerdir (iki yıl ve tek sayı

olarak çıkartılan yıllar tek yıl olarak dikkate alınmıştır. Toplam yayın sayısı 72 yıla hesaplandığında yıl başına 8 makale (7.95) düşerken, sayıların çıktığı 37 yıl üzerinden hesaplandığında ise yıl başına 15 yayın (15.48) düşmektedir. Türk Coğrafya Dergisi'nin yayımlandığı 37 yıl içerisinde en az makalenin yayımlandığı yıl 3 makale ile 1947 yılıdır.

En fazla makale sayısı ise 36 makale ile 1999 yılıdır. Bunu sırasıyla 34 makale ile 1998 yılı ve 31 makale ile 1995 yılı takip etmektedir (Şekil 1). Dergideki makale sayısında hakemli dergi statüsüne geçtiği 1999 yılına kadar bir artış eğilimi varken, hakemli statüye geçtikten sonra günümüze kadar da bir azalma eğilimi göstermiştir (Şekil 1).

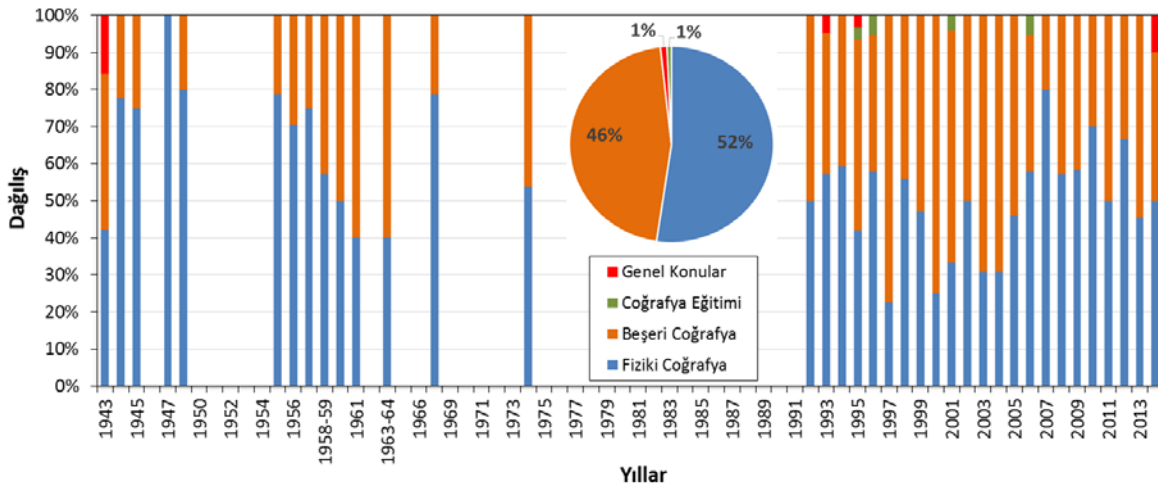

Şekil 1. Türk Coğrafya Dergisi'nde yayınlanan makale sayılarının yıllara göre dağılışı.

YAYINLARIN KONULARA GÖRE DAĞILIŞI

Türk Coğrafya Dergisi'nin 63 sayısında yayımlanan toplamda 573 makale ve not, konuları bakımından genel olarak dört ana başlık altında toplanmış ve değerlendirilmiştir. Konu başlıkları Fiziki Coğrafya, Beşeri Coğrafya, Coğrafya Eğitimi ve Genel Konular şeklindedir. 63 sayı içerisindeki bu konu başlıklarının oransal dağılışı Şekil 2'de verilmiştir. Tüm yıllar içerisinde Fiziki Coğrafya konulu yayınların oranı %52, Beşeri Coğrafya konulu yayınların oranı ise %46 olarak

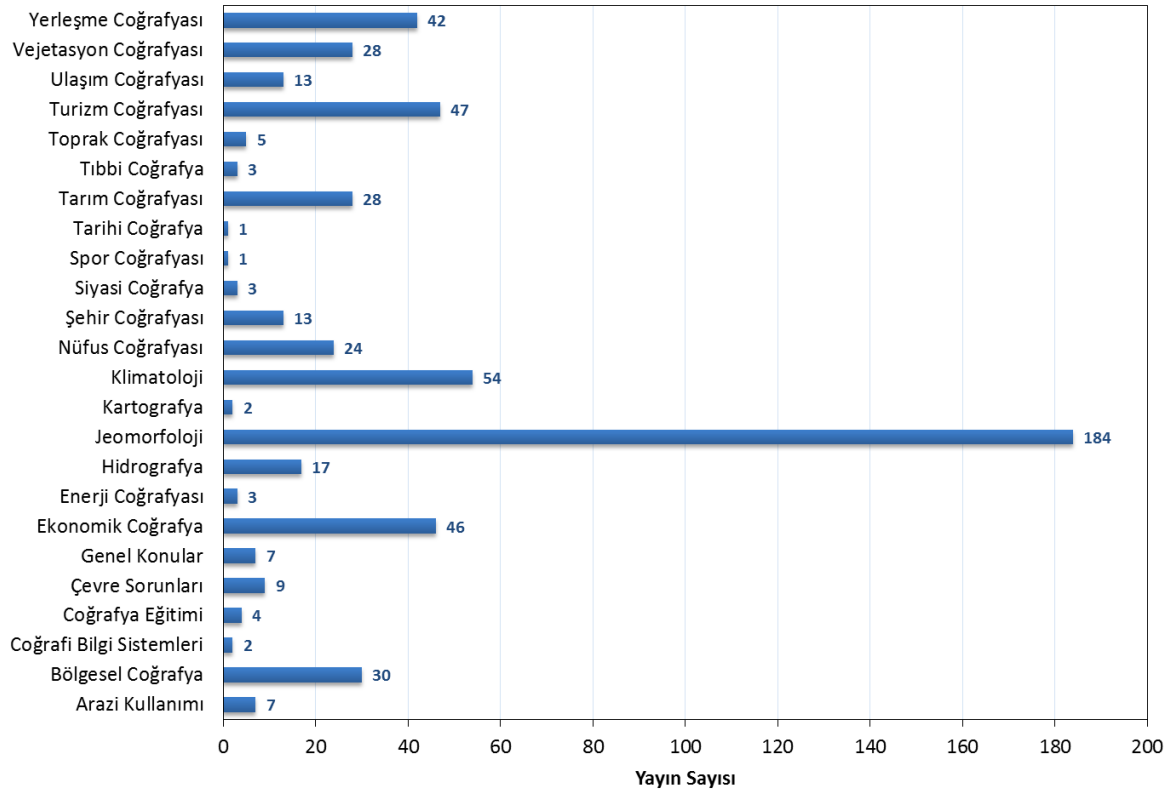
tespit edilmiştir. Genel ve coğrafya eğitimi konularının oranı ise %1'dir. Konuların dağılışı yıllara göre değerlendirildiğinde özellikle 1974 yılına kadarki sayılarda daha çok fiziki coğrafya konuları ağırlıklı olarak işlenmiştir. Bu durum 1992 yılından itibaren değişmiş, beşeri coğrafya konularında artış olmuştur. Bazı yıllarda beşeri coğrafya konulu yayınların oranı daha fazladır (1997 ve 2000 yıllarında olduğu gibi) (Şekil 2).

Şekil 2. Türk Coğrafya Dergisi'nde yayımlanan makale konularının yıllara göre oransal dağılışı.

Ayrıca 573 makale daha ayrıntılı olarak ana konu başlıkları olan Fiziki ve Beşeri coğrafya altındaki alt bilim dallarında sınıflandırıldığında eğitim ve genel konular ile birlikte 25 başlık ortaya çıkmıştır (Şekil 3). Bu çeşitlilik coğrafyanın anabilim dalları altındaki bilim dallarının hemen hemen tamamına ait yayının bulunduğunu göstermektedir. Bu alt bilim dallarında en fazla yayın 184 ile jeomorfolojiye aittir. Bu da 72 yıl içerisinde değerlendirmede dikkate alınan 573

yayının %32'lik bir kısmını oluşturur. Bunu 54 yayın ve toplam yayınların ise %9'luk bir oranı ile klimatoloji takip etmektedir. Klimatoloji'yi 47 yayın ve %8'lik oranı ile Turizm coğrafyası ve 46 yayın ile de Ekonomik coğrafya takip etmektedir. En az yayınlar ise 1 adet ile tarih ve spor coğrafyası konulu yayınlara aittir (Şekil 3).

Şekil 3. Türk Coğrafya Dergisi'nde yayımlanan makalelerin coğrafya alt dallarına göre dağılışı.

YAYIN SAYILARININ YILLARA GÖRE DAĞILIŞI

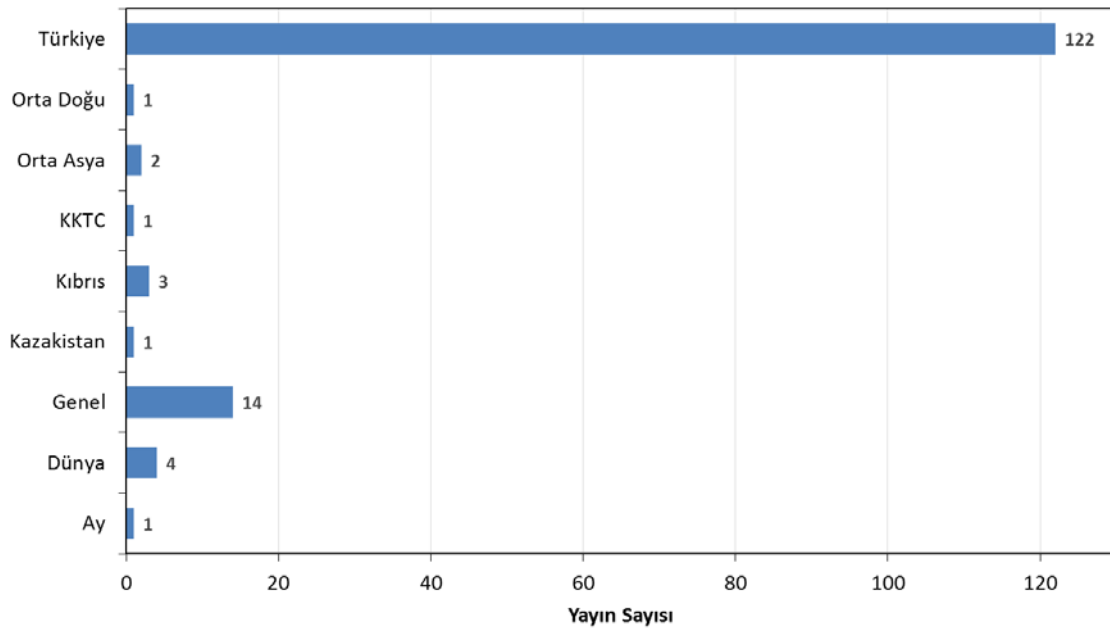
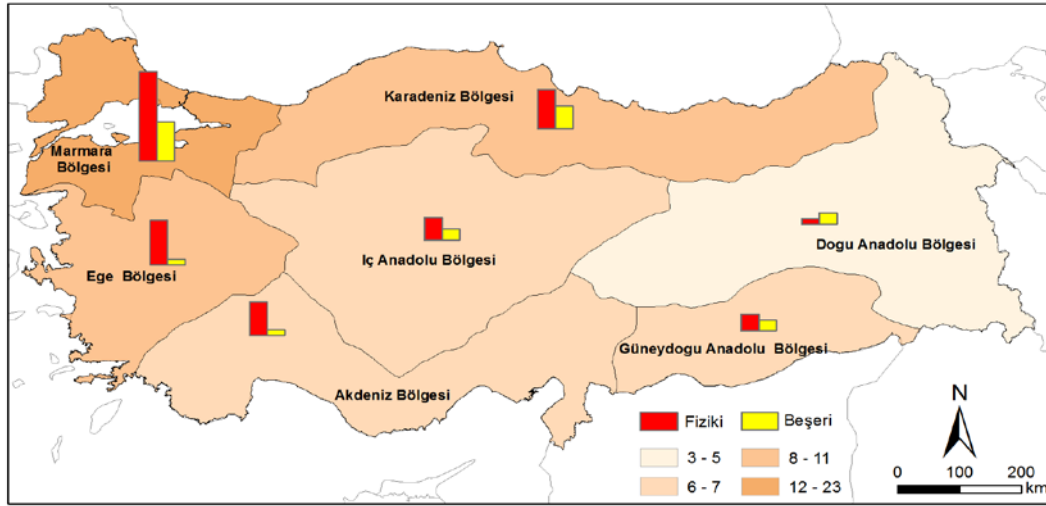
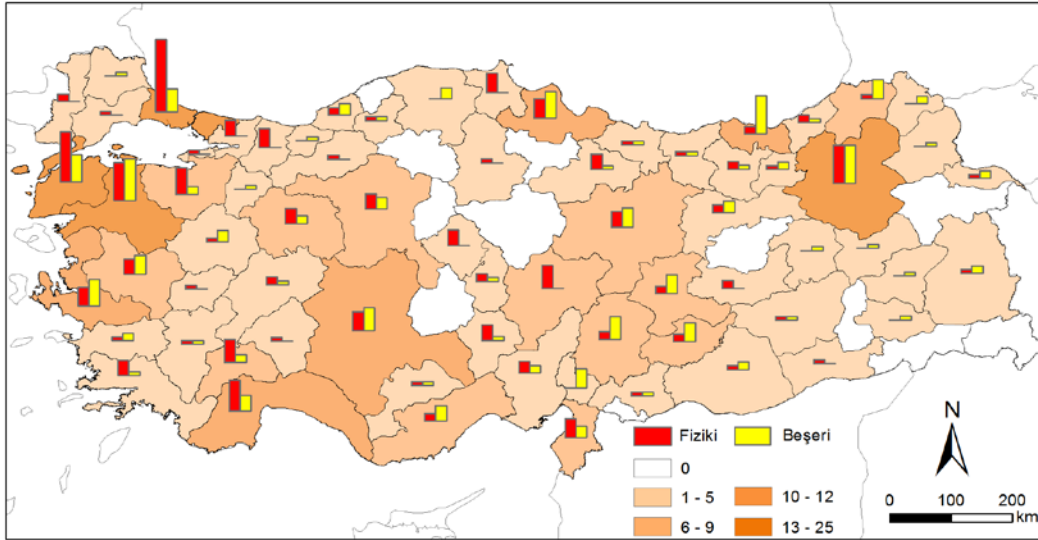
Bu çalışmada Türk Coğrafya Dergisi'nin değerlendirilen başlıklarından bir tanesi de dergide yayımlanan makale ve notların ülkemiz ve Dünya'daki konumları açısından incelenmesi olmuştur. Bunun için yayınlarda çalışılan alanlar iller, coğrafi bölgeler ve ülkeler bazında ele alınmıştır.

573 makale ve notun çalışılan alan olarak Türkiye'deki 81 il sınırı bazındaki dağılışı Şekil 4'te verilmiştir. Burada yayınların iller bazındaki toplam sayısının dağılışı ile birlikte bu yayınların fiziki ve beşeri coğrafya konularındaki dağılışı da grafiksel olarak gösterilmiştir. Buna göre Türkiye'nin büyük çoğunluğuna ait yayınlar dergimizde yayımlanmış olmakla birlikte illere ait yayın sayı değerleri 0 ile 25 arasında değişiklik göstermektedir. En fazla yayının yapıldığı iller; 25 yayın ile İstanbul, 21 yayın ile Balıkesir, 20 yayın ile Erzurum ve Çanakkale'dir. Bu illeri 12 yayın ile Trabzon, İzmir, Samsun ve Antalya illeri takip eder. Türk Coğrafya Dergisi'nde hiç yayın yapılmamış veya çalışılan alan itibarıyla sınırları içerisinde mevcut olmayan iller ise Bartın, Çankırı, Kırıkkale, Amasya, Yozgat, Aksaray, Tunceli, Ağrı, Batman, Hakkari, Şırnak ve Kilis olmak üzere 12 tanedir. Çalışılan illerdeki yayınların fiziki ve beşeri coğrafya konularına göre dağılışı incelendiğinde İstanbul, Çanakkale, Bursa, Antalya gibi illerde fiziki coğrafya konuları daha fazla çalışılırken; Balıkesir, İzmir, Samsun, Trabzon, Konya gibi illerde ise beşeri coğrafya konuları ağırlık kazanmıştır. Erzurum

ilinde fiziki ve beşeri coğrafya konularının dağılımı eşit çıkmıştır (Şekil 4).

Türk Coğrafya Dergisi'ndeki yayınlar eğer bir ilin sınırlarını aşılıyor ve birkaç ili içine alıyorsa, ayrıca bölgesel olarak yayın çalışma konusunu inceliyorsa bu çalışmaların coğrafi bölge bazlı olarak dağılışı incelenmiştir. Bu kapsamda toplamda 64 olan coğrafi bölgeler ile ilgili yayınlardan 23 tanesi (%35'si) Marmara Bölgesi'ne aittir. Bu bölgeyi 11 yayın ile Karadeniz Bölgesi, 9 yayın ile Ege Bölgesi takip etmektedir. Ege Bölgesi'ni 7 yayın ile Akdeniz, 6 yayın ile İç Anadolu, 5 yayın ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi takip eder. En az yayına sahip bölge 3 çalışma ile Doğu Anadolu Bölgesi'dir (Şekil 5). Bölgelere ait yayınların tamamında fiziki coğrafya konuları daha ağırlık kazanmaktadır. Sadece Doğu Anadolu Bölgesinde beşeri coğrafya çalışmaları fiziki coğrafya çalışmalarını geçmektedir (Şekil 5).

Dergideki diğer alanlar ile ilgili çalışmalar ayrıca değerlendirildiğinde 122 yayının Türkiye ile ilgili olduğu tespit edilmiştir. Bunu 14 yayın ile herhangi bir lokasyona bağlı olmayan genel konuların işlendiği yayınlar, 4 makale ile Dünya geneline ait konuların işlendiği yayınlar ve 3 makale ile Kıbrıs'ı konu alan yayınlar gelmektedir. Türk Coğrafya Dergisi içerisinde ayrıca Ortadoğu, Orta Asya, KKTC, Kazakistan ve Ay konularında yayımlanmış makaleler de bulunmaktadır.

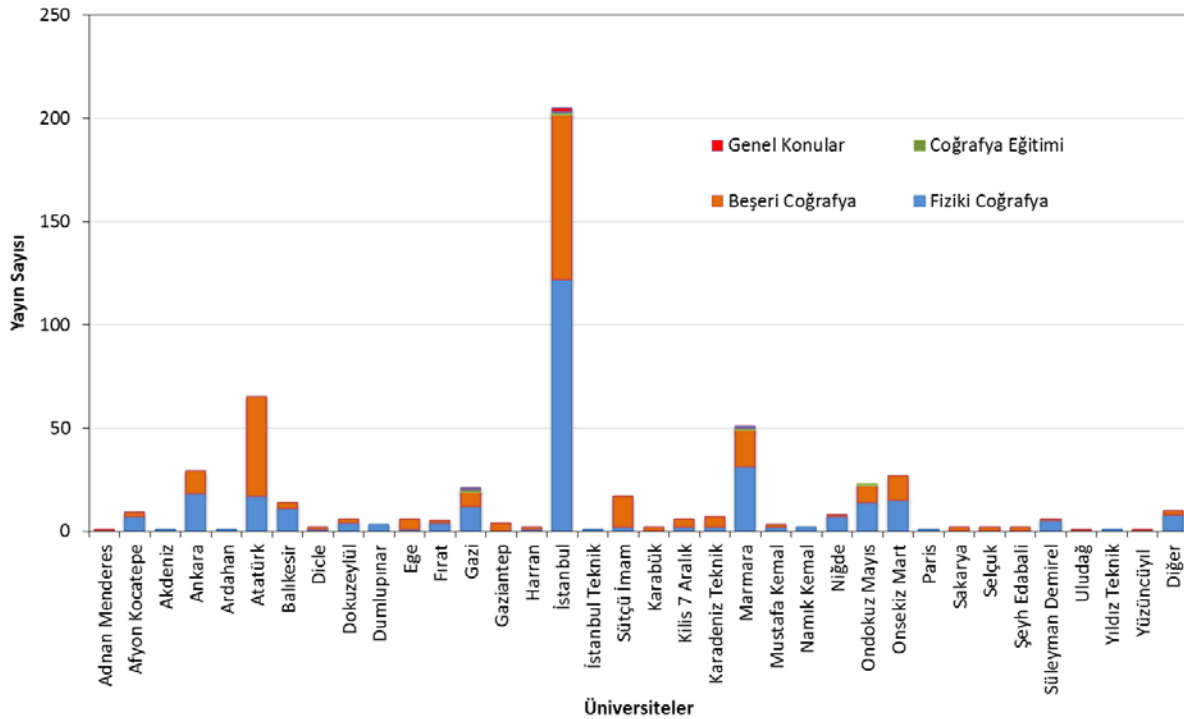
Şekil 5. Türk Coğrafya Dergisi'ndeki yayınlarda çalışılan diğer alanların dağılışı.

YAYINLARIN ÜNİVERSİTE ve YAZARLARA GÖRE DAĞILIŞI

Türk Coğrafya Dergisi'ndeki yayınların incelenen diğer özelliği de 573 makale ve notun üniversiteler ve yazarlara göre dağılışıdır. Yayınların bu özelliği incelenirken özellikle başyazar olan 1. yazarın ismi ve bağlı olduğu üniversiteye göre değerlendirme yapılmıştır. Üniversiteler bazı değerlendirmede toplamda 35 üniversitenin yayının olduğunu tespit edilmiştir. Bu üniversiteler arasında en fazla yayına sahip üniversiteler sırasıyla İstanbul Üniversitesi (205 yayın), Atatürk Üniversitesi (65 yayın) ve Marmara Üniversitesi (51 yayın) şeklindedir. Bu üniversiteleri 29 yayın ile Ankara, 27 yayın ile Çanakkale Onsekiz Mart ve 23 yayın ile Samsun Ondokuz Mayıs Üniversiteleri takip eder. Üniversitelere ait bu yayınların 4 konu başlığı olan fiziki, beşeri, eğitim ve genel konularındaki dağılımına bak-

tiğimizda fiziki coğrafya konularına ait yayınların daha fazla olduğu görülmektedir (Şekil 6). Ancak Atatürk ve Sütçü İmam üniversitelerine ait yayınlarda beşeri coğrafya konuları daha fazla ağırlık kazanmıştır.

Yayınların 1. yazarlarına ait yayın sayıları incelendiğinde 196 tane yazarın baş yazar olarak değişik sayılarda yayın yaptığı belirlenmiştir. Yazarlara ait yayın sayıları 1-5 yayın arasında yoğunluk kazanmaktadır. Bu yoğunluk 5-10 yayın arasında kısmen azalmakla birlikte 10 üzerinde yayın yapanların sayısı azınlıktadır. Türk Coğrafya Dergisi'nde 72 yıllık süre içerisinde en fazla yayın yapan yazar 27 yayın ile İsmail Yalçınlar'dır. Bu yazarı 16 yayın eşitliği ile Ahmet Ardel ve Nurten Günel takip eder (Şekil 7).

Şekil 6. Türk Coğrafya Dergisi'ndeki yayınların 1. yazarların üniversitelerine göre dağılışı.

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Türk Coğrafya Dergisi 1943 yılında yayın hayatına başlamış ve geçen 72 yıllık sürede 63 sayı ile 573 makale ve not yayımlamıştır. Bu süre içerisinde ara ara yayın hayatında kesintiler olsa da toplamda 37 yıl yayın yapmış ve yapmaya da devam etmektedir. Türk Coğrafya Dergisi 1999 yılında hakemli dergi statüsüne geçmiş, 2001'den bugüne yılda iki defa yayımlanmaya başlamış ve 2013 yılında da TÜBİTAK veri tabanına girmiştir.

Derginin yayımlandığı toplam yıl itibariyle yıl başına düşen makale sayısı 15'tir. Bu sayı her ne kadar çok fazla olmasa da azımsanacak bir sayı da değildir. Özellikle Türkiye'deki Coğrafya Bölümleri ve öğretim üyelerinin (araştır-

macıların) geçen süre içindeki toplam sayısı göz önüne alındığında çok da az olmadığı ortaya çıkar. Ancak ülkemizde coğrafya bölümlerinin ve öğretim üyelerinin hızla sayılarının artıyor olması dikkate alındığında, bundan sonraki sayılarda bu ortalamanın da üzerine çıkan orijinal araştırma makalelerinin yayımlanacağını ümit ediyoruz.

Türk Coğrafya Dergisi bir üniversite dergisi niteliğinde değildir. Türkiye Coğrafyasını ve coğrafyacılarını temsil eden ve kuruluş amacı da bu olan Türk Coğrafya Kurumu'nun bir yayın organıdır. Bu sonucu ayrıca bu yazı içerisinde değerlendirilen çalışılan iller, bölgeler, yayın yapan üniversiteler bazında görmek de mümkündür. Coğrafyanın anabilim dalları olan fiziki ve beşeri coğrafya konularının çalışılma oranı geçen yıllar içerisinde bazen bozalsa da

hemen hemen eşit düzeydedir. Bu da coğrafyanın tamamını kapsama özelliğinin olduğunu göstermektedir.

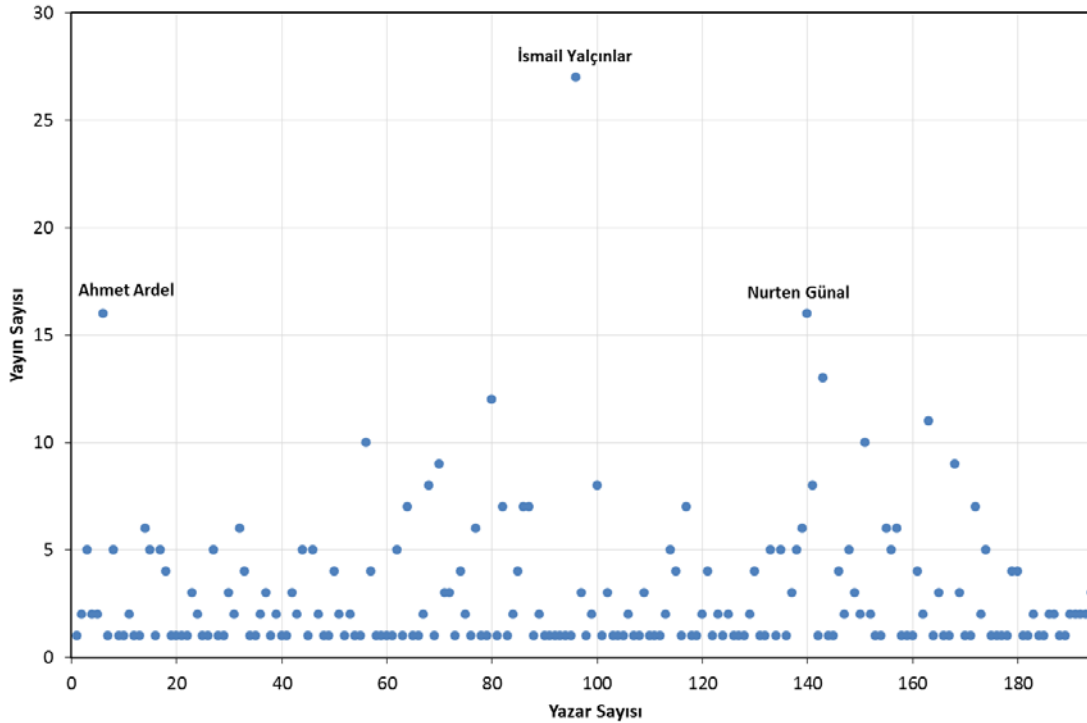
Bir akademisyen için yayın yapmanın amacı her ne kadar öncelikle yıllar içinde araştırdığı konulara ait sonuçları bilimsel camia ile paylaşmak esas olsa da, makalesini yayımlamayı düşündüğü derginin bazı özellikleri bazen dergi seçiminde daha ön plana çıkabilmektedir. Bunlar; makalenin kolay dergiye gönderilebilmesi, hakemlik sürecinin objektif ve hızlı olması, makul süre içerisinde yayımlanması ve yayından alacağı puanın akademik kariyeri için tatmin edici olmasıdır. Türk Coğrafya Dergisi 1943 yılında yayın hayatına başlayan ilk coğrafya dergisi olmasından dolayı marka özelliğini koruyan bir dergidir. Diğer teknik özellikler bakımından her ne kadar bazı adımlar yavaş atılmış olsa da sonuçta 2013 yılında TÜBİTAK ULAKBİM de taranan dergi özelliği kazanmış ve bu yıl itibarıyla dergimiz Açık Dergi

Sistemleri'ne geçerek makalelerin hakemlik ve yayımlanma süreçleri daha da hız kazanmıştır. Gelecek yıl içerisinde ise dergimizi uluslararası hakemli dergi statüsüne taşıma çalışmalarına hız verilecektir. Böylelikle dergimiz için yazarların makale gönderme konusunda bütün kaygıları ortadan kalkacağını ve dolayısıyla yayınlardaki nitelik ve niceliğin artacağını ümit ediyoruz.

Gelecek 72 yıl içinde geçmiş 72 yıldan daha fazla yayınlara Türk Coğrafya Dergisi'nde yayımlanması dileğiyle...

KATKI BELİRTME

Dergimizin 63 sayısında bulunan bütün yayınların veri tabanının oluşturulmasında büyük emeği geçen sevgili öğrencim Mücahit GÜLLÜER'e katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Şekil 7. Türk Coğrafya Dergisi'ndeki yayınların 1. yazarlara göre dağılışı.